

Historieglimt 54

Preservingen på Buran og på Lade

Flere store bedrifter innen nærings- og nytelsesindustrien har hatt sin plass i vårt distrikt i lang tid. Karakteristisk for denne industrien har vært at den har lagt stor vekt på fine bygg. Tegnet av gode arkitekter skulle de gi inntrykk av ryddig og hygienisk produksjon. Mange av dem hadde en stor del arbeidsplasser for kvinner. Siden mat og drikke først og fremst var kvinnes område, var det kanskje naturlig at de rykket inn i industriell matproduksjon. Bedrifter for mat og drikke var blant andre Aktiebryggeriet i Strandveien, Nidar sjokoladefabrikk på Ulstadløkken og Trøndermeieriet på Buran fra 1925. Østbyen har en industrihistorie helt tilbake til det første store industrianlegget som lå i Devlebukta allerede på 1700-tallet. Trondhjems Preserving Co (TPC) startet på Buran i 1898 og flyttet senere til Lade. På 1950-tallet var TPC Østbyens største bedrift med 450 ansatte.

Syv av byens ledende menn startet TPC i 1898. Det var de tre grossererne Oliver Fossum, Lauritz Hansen og L. O. Hegstad, malermester H. I. Hansen, konditor Ola Erichsen, slaktermester F. R. Bohne og statsråd M. Halvorsen. Aksjekapitalen var kr 105.000 og hver aksje var pålydende kr 15.000. Det var store beløp den gangen. Tomt ved Innherredsveien ble innkjøpt fra gården Lykkens Prøve. Det første bygget ble reist ved Aslak Bolts gate og tatt i bruk i 1898. Produksjonen startet med konsul og grosserer H. I. Hansen som leder. I årene 1910-1911 ble nye bygninger tegnet av den kjente Trondhjemsarkitekten Johan Osness, reist samme sted. Byggene står fremdeles og kan illustrere gode industribygg. TPC produserte fiske-, kjøtt- og grønnsakhermetikk og hadde et stort røkeri. Lønningene til arbeiderne var beskjedne, særlig til kvinnene. På et tidspunkt var timelønnen deres 10 øre!

I 1918 var det ikke mindre enn seks hermetikkfabrikker i vårt område. Ved siden av TPC lå Trondhjem Canning og Export Co også på Buran. Videre var det A/S Konserv på Bakklandet, North Atlantic Ltd. i Ulstadløkkveien, Sardinfabrikken på Rønningssletta og Foki på Lade. Navnet Foki var en forkortelse for Fiske- og Kjøthermetikk Industri. Foki var den største og viktigste bedriften ved siden av TPC og ble grunnlagt i 1914 av 13 av byens fremste industrifolk etter forbilde av TPC. Planene var ambisiøse. En av landets største industrihaller for konserverindustri ble reist etter tegninger av Bergensarkitekten Schak Bull. Bygningen står enda som Ladetorget med sine mange forretninger. Det fine gulvet fra industritiden brukes fremdeles. I forlengelsen av nybygget ble det reist enda en fabrikk, nemlig Trondhjem Blikemballagefabrik, som ble drevet sammen med Foki og skaffet den bokser og esker til produksjonen. Foki fikk store problemer med driften under første verdenskrig. I 1927 ble Foki oppkjøpt av TPC og drevet som en datterbedrift. De viktigste produktene var sardiner og kippers. Kippers er røkte fileer av vår-

og storsild. Hermetikkindustrien var en viktig del av byens næringsliv. Den skapte mange arbeidsplasser. Arbeids- og lønnsforholdene ble stadig forbedret. En dyktig ledelse gav trygge arbeidsplasser i lang tid. Råstoffet av fisk kom fra store deler av kysten fra Molde til Finnmark. Kjøtt og grønnsaker kom primært fra Trøndelag.

Sett ut fra eksporten var denne industrien noe av et eventyr. I *Jacob Kjos-Hanssens* artikkel om Foki, *A/S Foki på Lade* i årboka *Strinda den gang da 2002* er det gjengitt et fotografi av et brev fra firma Nelson i Apia på Western Samoa i Stillehavet til fabrikken på Lade. I 1927 ble det opprettet salgskontor i New York i Hudson street. Samtidig ble det ansatt faste reisende på Mellom- og Syd-Amerika. Omkring 1930 ble produktene solgt til 52 land verden rundt. Hovedmarkedene var i Vest- og Øst-Afrika, Mellom- og Syd-Amerika, USA, Canada og England. På kontoret i Trondheim var det faste korrespondenter i engelsk, tysk og spansk. I 1950-årene reiste salgssjef *Sigurd Huum* på månedslange salgsreiser til Afrika, Det fjerne Østen, USA og Europa. Eksporten kan sammenliknes med dagens lakseeksport.

Virksomheten i Innherredsveien ble drevet til 1987 da produksjonen ble flyttet til Lade og drevet videre der til 1994, men da hadde tiden løpt fra denne typen produksjon hos oss. En viktig del av Trondheims industrihistorie var slutt, men fremdeles kan byens borgere besøke Fokihallen på Lade og gjøre sine innkjøp i et flott bygg fra byens industrihistorie.